

То е, прочее, огледало, въ което се отразява проблѣсъкътъ на народното съзнание.

Читалището е огнище на духовенъ животъ, на идеализмъ и социалностъ. То само е плодъ на социаленъ идеализмъ, но, веднѣжъ създадено, то става разсадникъ и творецъ на тази хубава проява на благородния човѣкъ. Безъ идейностъ и готовностъ за сътрудничество у членоветъ на читалището не може да се осъществи или, ако се създаде, не би могло да се прояви като жива, творческа сила. Читалището е или може да бѣде добра школа за създаване или закрепване на социални добродетели и стремежи, особено у младежъта, която навлиза съ прѣсни сили въ обществения животъ и иска да даде нѣщо отъ своето „азъ“ за обществена полза.

Читалището е евтина и, често пѣти, много богата духовна трапеза, на която всѣки може съ малко срѣдства да задоволи духовния си гладъ, колкото желае. Малцина сж хората, които иматъ възможностъ съ собствени срѣдства да се снабдяватъ съ книги, списания и вестници, отъ които иматъ нужда, за да се освѣтлятъ по който и да е въпросъ. Добре уреденото читалище дава тая възможностъ, защото то е изобщо сѣкровищница на книжовно богатство, събирано съ общи усилия въ течение на десетилѣтия. Въ него често се намиратъ книги, които вече сж изчерпани, не се намиратъ на книжния пазаръ. Чрезъ читалищната библиотека човѣкъ по-лесно се свързва идейно съ културата на миналитѣ поколения, като се запознава съ тѣхнитѣ ценни мисловни, художествени и други постижения, изложени въ книгитѣ.

Читалището проявява своята вътрешна сила не само чрезъ книжовното си богатство, но и чрезъ другитѣ свои служби. То организира народенъ университетъ, отдѣлни сказки, театрални забави, вечеринки и утра. Като силенъ свѣтильникъ то повдига и освѣтлява предъ обществото редица неяснени и интересни научни и обществени въпроси, съ които внася свѣтлина у общественото съзнание. За постигане на тия задачи, то търси и събира способнитѣ личности; то става фокусъ на разнородни духовни сили, които иначе, може би, не би се проявили, ще действуватъ разпрѣснато или противоречиво. Читалището събира, канализира и отправя тия сили къмъ една целъ. Чрезъ такова обединение то става истинско духовно обществено динамо, което развива значителна психична енергия; става сѣячъ на идеи и познания.

Съ своята популярно-научна и художествена дейностъ читалището може да се превърне въ изобиленъ изворъ на по-високи духовни наслади. Чрезъ него дори и въ малкитѣ селища може да се направи човѣшкото сжществуване по-разнообразно, по-пълно съ полезни и приятни преживявания, защото само чрезъ него може да се организира нѣкоя вечеринка, театрално представление, да се купи радиоапаратъ или дори да се уреди кинотеатъръ. Чрезъ своята читалня, инициативи и постижения читалището дава възможностъ за най-полезна употреба на свободното време. Съ колективната си работа то подбужда и насърчава скрититѣ дарби и закриля нѣкои социални добродетели у своитѣ членове.

Взаимното сближение, необходимостта да се върши общо дѣло води къмъ отстъпчивостъ и търпимостъ. Читалището, значи, може да играе роля на примирителъ на духоветъ и да бѣде слънчевъ, спокоенъ оазисъ срѣдъ издребнѣлитѣ понѣкога житейски борби, страсти и афекти, като освобождава за известно време душитѣ отъ ежедневно и личното и ги пренася въ по-висша сфера — въ царството на идеитѣ, со-